

*Laura
Honkasalo*

TAHTO

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Orava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

Text and data mining prohibited.

Romaanin kirjoittamista ovat tukeneet seuraavat tahot:
Otavan Kirjasäätiö
Suomen Kulttuurirahasto
Taiteen edistämiskeskus

© Laura Honkasalo ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Kustannusosakeyhtiö Otava
Uudenmaankatu 10, 00120 Helsinki
tuoteturvallisuus@otava.fi

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty

ISBN 978-951-1-52989-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

PAPPILA

Luku 1

Ikkunaruutuja oli loputtomiin, satoja pieniä ruutuja, kaikkien pinnassa talven tomu ja sateiden viirut. Likainen vesi norui kyynärvarsiani pitkin hihoista sisään, olo oli nuhrainen ja työläs.

Kun aikoinaan olin muuttanut Klaran tykö Suomeen, olin ollut iloinen siitä, että sain vihdoinkin olla hyödyksi, enkä minä työtä pelännyt vieläkään. Ilo oli kuitenkin vuosien varrella karissut, sillä työt toistuivat alati samanlaisina. Taloustöillä oli vuodenviertoon limittyvä rytmi, nyt oli aika tehdä *Frühjahrsputz*. Huonekalut vietiin ulos pihalle, sisällä lakaistiin, ripsittiin, kuurattiin ja kiillotettiin. Lamput pakattiin ullakolle, verhot vaihdettiin kevyempiin. Tuuletettiin, tampattiin ja ravistettiin. Koko pap-pila oli mullin mallin.

Kannoin sangon köökkiin, menin köökinportaita ulos ja kävin kaatamassa veden tunkiolle. Klara oli kieltänyt kaatamasta likavesiä talon lähelle, hän pelkäsi tauteja ja hajuja. Klara halusi, että kaikki oli ensiluokkaisen puhdasta, kiehuvaa vettä piti käyttää paljon, samoin soodaa, sampojauhetta, lipeää ja suopaa. Pap-pilan tuli näyttää esimerkkiä koko pitäjälle. Messinkiset ovenkahvatkin kiillotettiin häikäiseviksi aivan kuin se olisi todistanut, että tässä talossa ei eletty synnissä.

Palasin saliin puhtaan veden kanssa. Ikkunan läpitse näin, että Saara ilmestyi pihalle kantaen kahta puutuolia ja Klara kulki hänen kannoillaan kasa tyynyjä sylissään. Klara otti mattopiiskan käteensä ja alkoi tomuttaa tyynyjä. Mitähän äitimme olisi sanonut, jos olisi nähnyt Klaran nyt? Äidille olivat aina muut teh-

neet kaiken valmiiksi, siivonneet, pyykänneet ja laittaneet ruoat, ja hänen mielestään niin kuului olla, sillä hyvä Luojamme oli määrännyt jokaiselle ihmiselle paikan, joka oli tälle oikea. Äiti olisi närkästynyt, jos olisi nähnyt Klaran vanha puku päällään ja esiliina edessään, huivi hiusten suojana kuin milläkin piialla. Äiti oli aina ollut vakuuttunut siitä, että me olimme parempia ihmisiä, koska olimme hyvästä suvusta ja saksalaisia, ja Saksa oli maailman kehittynein maa.

Klara nautti työstä, hän ei ollut itsekäs kuten minä. Olisin mieluummin ollut kamarissani lukemassa, sillä Leolta oli tullut Saksasta kirjapaketti: vastikään ilmestyneitä romaaneja, filosofiaa, runoutta sekä teos, joka esitteli uusimpia virtauksia saksalaisessa kasvatustopissa. Lukeminen oli kuitenkin joutenoloa, ja jouten sai olla vasta, kun työ oli tehty. *Niin kauan kuin maa seisoo, ei ole kylväminen ja niittäminen, vilu ja helle, suvi ja talvi, päivä ja yö koskaan lakkaava.* Uusi päivä toi uudet työt, lika kerääntyi, noki mustasi seinät ja ovenkahvoin tuli sormenjälkiä, hiekkaa ajautui huoneisiin ja lapset sotkivat vaatteensa.

Katselin, miten Klara liikkui pihassa, hän oli tarmokas ja nopea. Kun olin muuttanut Suomeen, hän oli teroittanut mieleeni, että pappila oli perheellä vain lainassa, sitä tuli vaalia, jotta sen voisi jättää seuraavan papin perheelle ensiluokkaisessa kunnossa. Ja puhdasta piti olla muutenkin, maailma olisi ollut parempi paikka, jos kaikki olisivat huolehtineet siitä, että paikat olivat siistinä, niin Klara ajatteli. Hän tapasi vedota Goetheen: jos jokainen lakaisisi oman ovensa edustan, koko maailma olisi puhdas.

Siirryin seuraavalle ikkunalle. Pappilan sali oli vaalea ja valoisa, aivan erilainen kuin lapsuudenkodin sali, joka oli päivänpaisteellakin hämärä. Koskaan ei tuuletettu, sillä siitähän voisi saada kuolemantaudin.

Olin päässyt karkuun, Berliinissä olisin joutunut olemaan äidin seuraneiti, eikä hän olisi sallinut minulle mitään omaa. *Tekisit käsitöitä niin olisi sinustakin hyötyä. On synti lukea romaaneja, kun voisit lukea Lutherin postillaa. Miksi olet kammannut hiuksesi tuolla tavoin, se ei pue sinua lainkaan.*

Kaikki nämä vuodet Suomessa olin ollut kiitollinen Klaralle ja eritoten Jaakolle, sillä mieshän perheessä päätökset teki. Viime aikoina jokin oli kuitenkin muuttunut, nureus nosti päätään, jokin kiusauksen ääni kuiski öisin, kun heräsin ja oli työlästä vai-pua uudelleen uneen. Nureus kysyi, enkö minä pappilassakin ollut vankityrmässä aivan kuten äidin salissa, eihän minulla tääl-läkään ollut mitään omaa. Halusin hiljentää äänen, ja parhaiten se kävi työtä tekemällä: kun uuvutti itsensä, ei jaksanut ajatella. Miksi minä olisin potkinut tutkainta vastaan, kun ei minulla kui-tenkaan ollut muuta mahdollisuutta kuin elää Klaran taloudessa? Ainoa vaihtoehto olisi ollut paluu Berliiniin ja sitä minä en halun-nut. Koti ei enää ollut siellä, Berliinissä odotti äiti kuin nälkäinen lukki, joka väijyy vyyhtiensä keskellä saalista.

Talven pöly ja lika irtosi ikkunalaseista, auringonvalo toi kevättä muusaan. Pian taimet, jotka nyt kasvoivat verannalla, vietäisiin ulos, ja puutarhassa olisi työtä joka ikinen päivä. Silloin Klara oli onnellinen, hän rakasti puutarhaansa, koko talven hän oli suunnitellut, piirtänyt, tilannut siemeniä ja tehnyt esikasvatusaikatauluja. Puutarha oli Klaran intohimo, ja minä kadehdin sitä hänessä, sillä elämällä täytyi olla erityinen merkitys, kun välitti jostain asiasta niin kovasti. Menneen talven mustina iltoina minut oli entistä useammin vallannut tunne siitä, että minun elämälläni ei ollut tarkoitusta, hiekka valui tiimalasissa, vuodet vierivät.

Ihmisen elämälle olisi pitänyt riittää tarkoitukseksi se, että oli muille hyödyksi ja Jumalalleen mieliksi. Oli turha etsiä merki-tystä, sillä *nyt näemme kuin kuvastimessa, kuin arvoituksen tavoin,*

mutta totuus selviäisi iankaikkisuudessa, sitten kaikki olisi täydellistä ja merkityksellistä.

Seuraava ikkuna. Sen edessä kasvoivat vanhan ruustinnan palmut pylväiden päällä, ruukut olivat niin raskaita, ettei kasveja voinut viedä siivouksen ajaksi ulos ja sitä paitsi Klara pelkäsi siirtelyn vahingoittavan palmuja, nehän olivat hänen vastuullaan. Vanha ruustinna oli jättänyt ne perinnöksi pappilaan muuttaessaan armonvuoden jälkeen tyttärensä tykö. Palmut olivat varmasti vanhempia kuin kukaan meistä.

Saara tuli huoneeseen vesisankoa kantaen. Julia oli hänen kannoillaan, palmikot olivat jo lähteneet purkautumaan ja röijy repsotti hänen päällään. Klaran onnistui pitää kaikki muu siistinä paitsi keskimmäinen tyttärensä.

”Saara kiltti, suloinen Saara, saanko minä, saanhan?” Julia kujersi.

Saara pyyhkäisi kämmenselällä hiuksia otsaltaan. Hän työnsi käden esiliinan taskuun ja antoi Julialle jäniksenkäpälän. ”Julia muistaa sitten, että minä tarvitsen sitä iltapäivällä, kun posliineista pitää pyyhkiä pölyt.”

”Juu juu!” Julia huikkasi ja oli jo menossa.

En ehtinyt sanoa, että metsään ei saanut lähteä kun siivous oli kesken, mutta kai Klara oli pitänyt siitä huolen. Hän halusi, että lapset osallistuivat kaikkiin talon töihin, heitä ei kasvatettu avuttomiksi kuten meitä.

Klara ilmestyi pihaan huutamaan Julian perään, Julia kääntyi takaisin ja Klara ojensi hänelle mattopiiskan. Elli oli pienestä asti auttanut mielellään ja tehnyt mitä tahansa töitä tyytyväisenä, mutta Julia näytti siltä kuin hänen verensä olisi vaihdettu piimään, hartiat menivät kumaraan ja valo sammui kasvoilta. Hän olisi mieluummin rymynnyt metsässä ja ojissa, kiipeillyt puissa ja juossut tiellä vanteensa perässä.

”Minä voin jatkaa ikkunoiden kanssa, jos Wilhelmina-neidin pitää hoitaa lamput”, Saara sanoi.

Saara oli kovin nuori, pelkkä lapsi. Koska hän oli pienikasvuinen, hän tuntui välillä vain vähän Juliaa vanhemmalta, ja kuitenkin töitä oli tehtävä aamusta iltaan. Saara oli tunnollinen ja älykäs, hän olisi varmasti menestynyt opinttiellä.

Jätin Saaran ikkunoiden pariin ja lähdin viemään taas yhtä sangollista tunkiolle. Huuhtelin sangon kaivolla, kannoin puhdasta vettä köökkiin ja sekoitin siihen kuumaa. Sitten vein veden Saarelle.

”Saaralla on tässä vaihtovesi valmiina.”

”Voi kiitos”, Saara sanoi. ”Wilhelmina-neiti on kiltti.”

Lähdin köökkiin aloittaakseni lamppu-urakan. Saara oli kantanut lamput köökin pöydälle. Irrotin lasit ja sydämet, sitten avasin säiliöiden kannet. Vedin lamppuharjalla edestakaisin ja pyöritin harjaa. Asettelin lasit lastujen päälle puulaatikkoon. Valon lisääntyessä oli turha pitää esillä niin paljon lamppuja kuin talvella, niiden oli parasta olla varastossa, jotteivät rikkoutuisi, Jaakon perheessä oli aina tehty niin.

Kun olin pakkaamassa viimeisiä säiliöitä koriin, Klara tuli köökkiin.

”Oletko nähnyt Juliaa?” hän kysyi.

”Eikö hän ollut sinun kanssasi?”

”Jätin hänet pölyttämään mattoja, mutta hän on kadonnut.”

”Jos hän on mennyt metsään?”

”Kesken kevätsiivouksen?” Klara ihmetteli, istuutui ja painoi kämmenet polvia vasten. ”Millä minä opetan hänet tavoille? Ei käy päinsä, että lähtee tiehensä kesken työn. Mihin hän vielä päätyy, hän on liian haaveellinen!”

”Hänellä on vain vilkas mielikuvitus. Se tekee hajamieliseksi”, sanoin.

”Hän on niin erilainen kuin Eleonora”, Klara sanoi. ”Ei Eleonora koskaan kolunnut itseksensä metsiä.”

”Julia on vasta lapsi”, sanoin.

”Sinä olet liian hempeä”, Klara sanoi. ”Hän menee syksyllä tyttökouluun. Mahtaako hän saada ystäviä, kun on tuollainen villi-ihminen? Parhaani olen tehnyt häntä suitsiakseni, mutta tuntuu, ettei mikään auta.”

Kyläkoulu oli pieni ja kodikas, siellä tytöt ja pojat opiskelivat yhdessä, papin ja apteekkarin lapset sulassa sovussa mäkitupalaisten lasten kanssa. Opettaja vei heitä metsään opettaakseen kasvien nimiä, ja koulunpihassa oli tilaa leikkiä. Kaupunkikoulussa ei olisi pihaa lainkaan ja siellä olisi finejä neitejä Turun säätyläisperheistä, minuakin huoletti miten Julia siellä pärjäisi.

”Ehkä minun olisi pitänyt olla ankarampi Juliaa kohtaan”, Klara huokasi.

”Ai kuten äiti?” sanoin. ”Mitä hyvää se kuri meille teki? Sitä paitsi lapsille on terveellistä olla luonnossa, kaikki uuden ajan kasvatustieteilijät sanovat niin.”

Lasten piti saada olla vapaita, tutkia metsiä ja rantoja, rakentaa majoja ja kiipeillä puissa. Heitä tuli karaista, ei sellaista välilyihin pakkaamista kuin meidän lapsuudessamme, kun pelättiin yhtä lailla vetoa kuin seisovaa ilmaa, vaikka eihän se ihme ollut jos äiti pelkäsi, niin paljon puhuttiin Berliinin epäterveellisestä ilmasta, kaupunki kun oli rakennettu suolle. Pelättiin koleeraa ja kurkkumätää, huonossa ilmanlaadussa sikiäviä taudinotiöitä ja keuhkokatarria, jotkut sanoivat että *Berliner Luft* itsessään teki lapsista kalpeita ja väsyneitä, aikuisista myös.

”Ehkä meitäkin olisi pitänyt enemmän vahvistaa”, sanoin.

Klaran lapset saivat hengittää puhdasta ilmaa, heillä oli puutarhassa keinu ja hiekkaloota. Kesäisin heillä oli omat kananpojat, he etsivät munia oljista, oli lehmät ja hevoset ja Penni-koira, joka

jolkotteli Julian mukaan metsäretkille. Oli navettakissa Miiru sekä pesistä eksyneet linnunpojat, joita lapset koettivat hoivata vahvemmiksi. Talvisin he hiihtivät ja laskivat kelmalla.

”Sinä olet oikeassa, tietysti”, Klara sanoi. ”Mutta ei Julia silti saisi karata kesken siivouksen. On tärkeää oppia huolehtimaan velvollisuuksista, en halua että hänestä kasvaa laiska haaveilija.”

Klara sanoi, että katsoisi vielä tieltä. Hän meni ulos huoneesta ja ilmestyi pian pihaan. Hän napitti röijynsä ja taivalsi portille, mutta näköjään Juliaa ei löytynyt. Lehmät laskettaisiin ulos vasta ristinpäivänä, joten Julia ei voinut olla metsässä paimenpoika Petruksen tykönä. Klara tuli kohti taloa ja kiersi keittiön ovelle.

Siivouksen ajaksi oli kylältä pestattu tyttö huolehtimaan Hannasta. Hän oli Hannan kanssa pihalla, tämä juoksi karkuun ja pyllähti maahan istumaan. Tyttö meni kyykkyyyn pienokaisen eteen, hipaisi tämän nenää, jutteli ja nauroi. Hannan kikatus kantautui avoimesta ikkunasta. Tyttö pyyhki Hannan kämment esiliinaansa ja heilautti lapsen tottuneesti lanteelleen. Siinä oli toinen, jonka olisi pitänyt päästä kouluun sen sijaan, että joutui piikomaan vieraissa taloissa.

Saara tuli salista.

”Nyt minä kaipaisin jäniksenkypälääni”, hän sanoi. ”Se on paras työkalu taulunkehysten putsamiseen. Pääsisin pesemään lattioita, kun saisin pölyt pyyhittyä.”

”Käyn etsimässä”, sanoin. ”Täytyyhän sen tytön jossain olla.”

Kävin pihassa huutamassa, kiersin talon, kävin kasvitarhan takana huhuilemassa kohti metsää, mutta Juliasta ei kuulunut pihaustakaan. Menin keittiöön, missä Klara oli järjestämässä ruokailuvälineitä Martan kanssa.

”Onko Juliaa vieläkään näkynyt?” kysyin. ”Saara kaipailee.”

Kerroin jäniksenkypälästä ja Klara huokasi. Saaran piti nyt vain puhdistaa taulujen kehykset muulla tavoin. Autoin Saaraa

pölyjen pyyhkimisessä, kannoimme yhdessä vettä lattianpesua varten. Lattioiden kuivuessa join Saaran kanssa kahvit köökin portailla. Saara kertoi veljistään, jotka tapasivat kadota päiväkausi-
siksi metsään. Nukkuivat ladoissa ja laittoivat lanka-ansoja, onki-
vat ja pyydystivät lintuja. Saaran äiti oli kuollut ja isästä tuntui
olevan vain hyvä, että osa pesueesta ruokki välillä itse itsensä. Saa-
rasta tuntui, että pojat oppivat liian vapaaseen elämään, miten
he ikinä sopeutuisivat toisen palvelukseen, kun olivat tottuneet
rymäämään metsässä oman mielensä mukaan? Tunsin hienoista
kateutta Saaran veljiä kohtaan, he olivat sentään vapaita.

Kun lattiat olivat kuivuneet, rengit kantoivat huonekalut
takaisin sisään. Huoneet näyttivät erilaisilta, kesäverhot olivat
vaaleaa palttinaa, huoneet olivat kirkastuneet, tuntuivat suu-
remmilta nyt kun ikkunat olivat puhtaat. Klaara suori kalus-
teita, asetteli pitsiliinoja ja antimakassareja, ja me Saaran kanssa
kannoinme matot eteisestä, minne rengit olivat ne tuoneet.
Olimme asettelemassa mattoja salin lattialle, kun Jaakko tuli
kansliastaan.

”Mitäs te työn raskaan raatajat”, hän sanoi. ”Onpa täällä puh-
dasta. Näkyikö kutsumattomia vieraita?”

”Ei”, Klara sanoi. ”Tehdään vielä rikki poltto, kun on lämpi-
mämpää.”

Pappilassa kävi vaikka millaista väkeä, ikinä ei voinut tietää,
mitä he toisivat vaatteissaan: luteita, kirppuja tai vaatetäitä.

”Juodaanko meillä kahvia tänään ollenkaan?” Jaakko kysyi.

”Martta laittaa kylmän aterian”, Klara sanoi ja pyyhkäisi suor-
tuvan otsaltaan.

”Kansliakin pitää siivota”, sanoin.

Jaakko otti kasvoilleen koomillisen ilmeen. ”Voinkohan minä
päästää tuollaista naisten pataljoonaa sinne? Sekoitatte kaiken.”

”Isäntä on hyvä ja siivoaa itse”, Klara kiusoitteli.

”No jaa, ehkä voitte pestä lattian. Haen vain piippuni ja menen kävelylle.”

”Katso sitten, näkyykö Juliaa”, sanoin.

”Taasko se lapsi on karussa?”

”Häntä ei ole näkynyt puoleen päivään.”

”Aiheuttaa mammalleen harmaita hiuksia”, Jaakko sanoi.

Lähdimme Saaran kanssa viemään tavaroita ullakolle. Sieläkin vallitsi järjestys, toisessa päässä olivat entisten asukkaiden jättämät tavarat, rikkonaiset tuolit, hatturasia täynnä turkissilppua, kuppinsa hukanneet tassit ja kannettomat teekannut. Toisessa päässä olivat meidän tavaramme, joita ei paljoa ollut. Talvipalttoot oli jo tuuletettu ja pakattu paperiin, lämpimät kengät ja saappaat täytetty heinällä. Yksi vasu oli täynnä hiutuneita lakanoita, jotka Klara aikoi repiä matonkuteiksi heti, kun ehtisi. Kaikki piti säästää ja käyttää hyödyksi, jokainen soiro ja tilkku.

Otimme pyykkisäkit ja kannoimme ne alakertaan, asettelimme säkit halliin odottamaan pyykkimuijaa. Keittiöstä kuului, miten Martta lauleli laittaessaan päivällistä. Hänen ripeät askeleensa soivat laualattiaa vasten ja astiat kilahtelivat. Yhtäkkiä laulanta lopahti ja Martta huudahti: ”Sus siunakkoon sun kanssasi! Luulin että sieltä tulee joku tattariakka, ihan säikähdin!”

Arvasin, että Julia oli palannut köökinoven kautta ja menin sinne. Tytön tukka oli takussa, mekko savessa ja käsivarsissa naarmuja. Hän näytti siltä kuin olisi päässyt pakenemaan metsänpeitosta, kaatuneen kuusen juurakoiden alta.

”Missä sinä olet ollut?” Klara kivahti, mutta minä näin, että Julia oli itkenyt. Kasvot olivat juovittuneet ja silmät punaiset.

”Mitä sinulle on tapahtunut?” kysyin.

Mieleni täyttyi kauhukuvista. Jos joku olisi kajonnut Juliaan, etsisin sen ihmisen käsiini ja napsauttaisin niskan poikki kuin hiireltä.

Julia purskahti itkuun. Hän tuntui olevan perin juurin järkyttynyt.

”Hillitse itsesi”, Klara tiuskaisi.

Menin lapsen tykö ja puristin hänet itseäni vasten.

”Noh noh, kaikki on hyvin”, sanoin. ”Kerrohan mitä on tapahtunut.”

Rajut nyhkytykset repivät tytön ruumista, mutta hiljalleen hän rauhoittui. Hän irrotautui otteestani, astahti lattialle seisomaan ja katsoi Saaraan.

”Minun on kerrottava Saarelle suoraan. Saara lainasi jäniksenkypälää, se oli minulla taskussa, se oli ihanan pehmoinen ja silkkinen. Mutta sitten sitä ei ollutkaan missään.” Julia painoi päänsä. ”Minä hukkasin Saaran jäniksenkypälän. Minä etsin sitä ihan joka paikasta, mutta en löytänyt.”

Saaran silmät kyyneltyivät, hän pyyhki silmiään esiliinan kulmaan. Klaran suu puristui tiukaksi viivaksi.

”Voi herranen aika, olette molemmat ihan hassahtaneita.”

”Se oli muisto äidistä”, Saara sopersi, ja Julia karkasi hänen kaulaansa. ”Anna anteeksi!”

He itkivät yhteen ääneen.

”Nyt saatte luvan rauhoittua”, Klara sanoi. ”Ei ole terveellistä antautua tuolla tavalla tunteilleen. Sinäkin Saara olet sentään jo iso tyttö.”

”Anteeksi, rouva”, Saara sanoi ja riiputti päätään.

”Anteeksi, mamma”, Julia sanoi.

”Asia selvitetään huomenna”, Klara sanoi. ”Saara muistaa asemansa, hän on meillä palkollisena, hysteeriset tunteenilmaisut eivät ole soveliaita. Täällä pappilassa me haluamme opettaa Saarelle, miten sopii käyttäytyä. Eikä Julialla ole papin tyttärenä erikoisasemaa, päinvastoin. Sinun pitäisi olla esikuvana muille. Hyvän aika, te molemmat olette hysteerisiä jäniksenkypälän takia.”

Klara jatkoi. Vaikka Saara oli perheessä piikana, hänen piti silti olla esikuvana Julialle ja Hannalle. Tokihan Saara ymmärsi olla kiitollinen papille, joka oli ottanut hänet hoiviinsa? Saara puristeli käsiään yhteen ja nikotteli olevansa äärimmäisen kiitollinen, Klara-rouvalle myös, ja Wilhelmina-neidille, hän oli oppinut pappilassa niin paljon.

”Mutta huono minä vielä olen, olen kiitollinen rouvalle, että saan silti olla pappilassa työssä”, Saara nyyhkytti. ”Ja Martalle myös, kun Martta jaksaa opettaa minua.”

Klara tuntui pehmiävän, kun tyttö oli niin nöyrä.

”Kyllä minä tiedän, että Saara ponnistelee kovasti”, hän sanoi. ”Saaralla on kuuliainen luonto, se on hyvä asia.”

Julia sen sijaan oli jukuripäinen, Klara sanoi. Hän tiesi vallan hyvin, että aiheutti muille lisätyötä karkaamalla, kun siivottiin.

”Julia jää tänään ilman iltaruokaa”, Klara sanoi. ”Voit mennä kamariisi ja miettiä siellä, mitä olet tehnyt. Suosittelen, että rukoilet Jumalalta anteeksiantoa, pyydät että Hän tekee sinusta sellaisen lapsen, josta mamma ja pappa voivat olla ylpeitä.”

Julia lähti pää painuksissa portaisiin ja Saara köökkiin, missä saisi varmasti lisäläksytyksen Martalta. Martta ei olisi ikipäivinä kyynelehtinyt papinrouvan edessä, eikä varmasti muidenkaan, korkeintaan kirkon penkissä synnintunnossaan, vaikka tuskin hän oli koskaan suuria syntejä tehnyt. Kuvittelin, että Martan sielu oli yhtä puhdas kuin hänen köökinsä.

Seuraavana päivänä istuin arkisalin sohvalla ompelemassa brodyriä jatkoksi Julian alushameeseen, kun hän palasi koulusta. Olimme käyneet Klaran kanssa läpi lasten vaatteita, he kasvoivat kuin humalaköynnös, isommat lapset palaisivat pian kaupungista ja heidänkin vaatteensa olisivat varmasti käyneet pieniksi.

Julia istui minua vastapäätä ja katseli, miten tein tarkkoja piilopistoja.

”Minä vihaan ompelemista”, hän sanoi.

Niin minäkin, ajattelin, mutta sanoin: ”On aika voimakkaasti sanottu, että vihaat. Ompeleminen on kuitenkin hyödyllistä työtä.”

Niin Klara olisi toivonut minun sanovan.

”Miksei pappa osta ompelukonetta?” Julia kysyi.

Koska hän ei ymmärrä, miten paljon naiset hänen ympärillään uurastavat, ajattelin, mutta sitten toruin itseäni: en kuitenkaan joutunut raatamaan pellolla tai ruukissa, sain istua salin sohvassa ompelemassa puhtain käsin.

”Ompelukoneet ovat kalliita”, sanoin. ”Pappasi joutuu olemaan tarkka rahan kanssa, seurakuntalaiset pitäisivät sellaista luultavasti turhana ylellisyytenä. Ihmiset helposti ajattelevat, että kun ei heilläkään ole ompelukonetta, miksi pappilassakaan pitäisi olla.”

”Kyllä Sannin äidillä on ompelukone”, Julia sanoi. ”Ja Sannin isä on seppä.”

”Papallasi on suurempi talous kuin sepällä”, sanoin. ”Rahaa tarvitaan muuhunkin.”

Julia oli tovin vaiti, sitten hän sanoi: ”Ei sinun olisi tarvinnut sitä ommella, kyllä minä voin olla lyhyessä hameessa.”

”Mammasi ei sallisi sitä”, sanoin.

”Pidennyksen voisi liimata perunalla”, Julia keksi. ”Sitten sinä et joutuisi ompelemaan.”

Hänen puheensa naurattivat minua.

”Perunalla liimattu kangas ei taitaisi kestää pyykki-Hilman käsittelyssä”, sanoin.

Julia kertoi koulupäivästään, oli hypähty narua ja luettu lorua, josta Julia ei pitänyt.

”Se missä ennustetaan hääjuttuja”, Julia sanoi. ”Missä men-
nään naimisiin. Kirkko, navetta, huussi, kirkko.”

”No missäs sinun hääsi vietetään?” kysyin.

”Navetassa! Mutta en minä halua naimisiin. Lorun mukaan
minun sormukseni on kyllä kultaa. Vien sen panttikonttoriin,
ostan piletin ilmalaivaan ja karkaan.”

”Meillä oli sellainen loru, jossa ennustettiin kuinka monta
lasta tulee”, muistin. ”*Wie viel 'Kinder wirst du kriegen?*”

”Kuinka monta sinä sait?”

”Olin hyvä hyppäämään narua”, sanoin. ”Joten loru lupasi
minulle melkoisen lapsilauman.”

Ja siinä minä nyt istuin, vailla yhtäkään lasta. Aloin päätellä
ompelesta.

Klara tuli saliin ja sanoi Julialle: ”Pappa pyytää sinua luok-
sensa.”

Julia mulkoili äitiään ja katsoi sitten minuun. ”Minä haluan
että Mimi tulee mukaan!”

Nostin katseeni Klaraan, en tiennyt, sallisiko hän sen. Klara
nyökkäsi, joten taittelin käsityön, asetin sen koppaan ja nousin.

Saara oli jo paraatissalissa katse lattiassa ja nestuuki käsissään.
Jaakko osoitti, että Julia menisi Saaran viereen. Itse Jaakko istui
toppatuolissa kuin kuningas, kellonvitjat kulkivat vatsakummun
poikki, liivinnapit kiilsivät ja viikset oli harjattu huolella.

”Mikä on seitsemäs käsky?” Jaakko kysyi Julialta.

”Älä varasta.”

”Kyllähän sinä lapsi hyvä ymmärrät, että varastaminen on
väärin, niin lain kuin Jumalan silmissä?” Jaakko sanoi.

”Mutta en minä varastanut, Saara *lainasi* käpälän minulle!”
Julia puolustautui.

Jaakko kääntyi Saaran puoleen. ”Näinkö on?”

Saara nyökkäsi.

”Ja saanko kysyä, miksi Saaralla on jäniksenkäpälä?”

”Pölyjen pyyhkimistä varten”, Saara sanoi nopeasti. ”Sillä saa kaikki koukerot puhtaaksi.”

Saaran kaulalle nousi puna, hän katsoi kengänkärkiään.

”Ettei se vain olisi talismaani?” Jaakko tivasi. ”Saara tietää, että me emme hyväksy talismaaneja ja onnenesineitä.”

”Se on muisto Saaran äidistä!” Julia huudahti.

”Ja Saarako ei muista äitiään ilman taikakalua?” Jaakko kysyi.

Saara oli vaiti, pää painuksissa. Hän näytti olevan pelosta jäykkä.

”Sellaiset taikaesineet ovat pakanallisia”, Jaakko muistutti. ”Kuin se inhottava törky, mitä neekerikansojen tietäjät kantavat mukanaan, fetishejä, jotka muka suojelevat pahalta. Sammakkojen ja sisiliskojen raatoja ja rottien luita, onko jäniksenkäpälä sen kummoisempi? Sellainen ei kuulu kristityn maailmaan, eihän?”

”Ei”, Saara sanoi.

”Saara varmasti tiesi, millaiseen taloon otti pestin?”

Saara nyökkäsi.

”Pappilan säännöt voivat tuntua ankarilta, mutta ne ovat Saaran omaksi hyväksi. Me olemme vastuussa Saarasta, koska hänellä ei ole äitiä. On meidän kontollamme, että Saarasta kasvaa hyvä ihminen, joka kaikessa kunnioittaa Jumalaa.”

Näin, että Jaakossa heräsi sama innostus kuin saarnatessa. Sen vuoksi hän oli suosittu saarnamies, hän puhui kovalla palolla. Sunnuntaisin kirkossa vuosivat kyyneleet, vaikka Jaakko ei sitä oikein hyväksynyt, tunteenpurkaukset kuuluivat lahkolaisille, mutta hän sieti naisten itkemistä kumminkin, sillä oli hyvä, että ihminen katui syntejään.

Pappi oli kaiken aikaa vastuussa siitä, että hänen talossaan elettiin oikein, Jaakko muistutti Saaraa. Papin talo ja perhe olivat esikuvina koko seurakunnalle, joten myös papin palkolliselta

vaadittiin paljon, piti elää nuhteetta, ei saanut antaa puhuttavaa, vaikka eniten Jaakko tietysti ajatteli Saaran kuolematonta sielua, sitä että Saara pääsisi aikanaan Jumalan tykö.

Saara itki vuolaasti ja väänsi esiliinaa käsissään. Jaakko jatkoi armotta. Ihminen, joka koko sydäimestään luotti Jumalaan, ei tarvinnut jäniksenkypäliä tuomaan onnea, sillä oikea onni tuli Jumalalta. Ja Saaran tuli muistaa äitiään ilman sellaisia esineitä, Saarahan oli kertonut, että äiti oli ollut jumalallinen ihminen.

Ja entä Julia sitten? Hän tiesi hyvin, että toimettomuus oli väärin, tuli oppia tekemään työtä. Lapsista oli paljon huolta ja vaivaa, vaikka he eivät sitä itse ymmärtäneet, Jaakko jatkoi. Toki illoakin, mutta paljon huolta.

”Lapsi syntyy pahana, on vanhempien tehtävä opettaa lapselle, miten Jumala tahtoo ihmisen elävän. On vanhempien vastuulla, että lapsi pääsee kuoltuaan iankaikkiseen elämään – ja kuolema voi tulla koska tahansa. Mitä sinulle olisi tapahtunut, jos olisit kuollut metsässä? Jätit työt tekemättä, tuskin hyvä Jumala olisi ottanut sinua tykönsä.”

Nyt molemmat lapset itkivät, sekä Julia että Saara. Tässä oikeussalissa heillä ei ollut sananvaltaa eikä asianajajaa itseään puolustamassa. Tuomari istui Jaakon selän takana ja se tuomari oli itse Isä Jumala. Siirtelin jalkojani, olisin halunnut ottaa tytöt mukaani ja paeta huoneesta, juosta heidän kanssaan metsään, pienelle lammelle missä oli rauha ja vapaus.

”Omatunto on Jumalan ääni. Jumala on antanut ihmiselle omantunnon, jotta hän pääsisi määränpäähänsä”, Jaakko jatkoi. ”Saara, mikä meidän määränpäämme on?”

”Iankaikkinen elämä”, Saara nyyhkytti.

”Oikein. On ihmisen velvollisuus kuunnella omaatuntoaan. Omantunnon ääni on niin pyhä, että usko ilman omaatuntoa johtaa haaksirikkoon.”

Rypistin otsaani. Olisi luullut, että ajatus lapsesta perisyntin turmelemana olisi jäänyt edellisvuosisadalle, oli sentään vuosi 1908 ja uusin kasvatustiede sanoi, että lasta piti vaalia kuin taimea, tuli ohjata lempeydellä, eikä niin, että säilyteltiin kadotuksella. Jos Julia olisi ollut minun lapseni, olisin kasvattanut hänet aivan eri tavoin, mutta hän ei ollut, eikä minulla ollut sananvaltaa.

Lopulta Jaakko lopetti saarnansa ja sanoi: ”Onko teillä kysyttävää?”

Julia katseli varpaitaan. ”Mikä meidän rangaistus on?”

Jaakko huokasi syvään ja oli vaiti. Julia nosti katseensa, Saara kuivasi kyyneliään esiliinansa helmaan.

”Rangaistus on se, että te tiedätte sydämissänne tehneenne väärin”, Jaakko sanoi. ”Sisimmässänne te tiedätte, että olette pahoja. Teidän täytyy rukouksissanne pyytää Jumalalta anteeksi.”

Saara nyhkytti. ”Minä haluan pyytää papiltakin anteeksi. Voiko hän antaa minulle anteeksi?”

”Totta kai, lapsi hyvä”, Jaakko sanoi. ”Kyllä katuva saa anteeksi. Ja raakilehan sinä vielä olet. Muistat vain lukea ahkerasti Raamattua. Pyhä kirja on paras kasvattaja, ja Martta voi varmasti lainata sinulle hartauskirjoja.”

”Pappi on liian hyvä minua kohtaan.”

”Noh, noh”, Jaakko sanoi. ”Eipä liioitella. Saara voi palata keittiöön.”

Saara näytti siltä kuin haluaisi syleillä Jaakon jalkoja, mutta sitten hän käännähti kannoillaan ja pyrähti pois huoneesta. Julia jäi yksin isänsä eteen. Jaakko katsoi häneen tuimasti ja sanoi:

”Minua ja mammaa huolettaa, että olet niin haaveellinen. Unohdat velvollisuudet, kun eksyt omaan mielikuvitukseesi, tai sitten piirtelet ja unohdat kaiken muun. Ei sellainen ihminen pärjää tässä maailmassa, maailma on kova.”

”Kyllä, pappa”, Julia sanoi.

”Oletko sinä onnellinen, kun voit tehdä papan murheelliseksi?” Jaakko kysyi.

Julia pyyhki kämmenellä kyyneleitään ja sanoi: ”En!”

Jaakko jatkoi. Turvallinen koti oli Jumalan siunaus, mutta sille oli sokea, jos ei osallistunut kodin töihin. Oli varsinkin naisten ja tyttöjen velvollisuus tehdä työtä kodin hyväksi. Jos ei ymmärtänyt kodin arvoa, ei voinut täyttää velvollisuuttaan täysikasvuisena naisena. Jonakin päivänä Julialla olisi oma koti ja lapset, silloin hän ymmärtäisi, miten paljon mamma ja tante Mimi olivat nähneet hänen takiaan vaivaa.

Julia seisoivat vaiti, kädet toisiaan puristaen.

”Mitä haluaisit sanoa?” Jaakko kysyi.

”Anteeksi pappa”, Julia sanoi. ”Voiko pappa antaa minulle anteeksi?”

”Kyllä minä annan anteeksi”, Jaakko sanoi.

Uhma poltti sisässani kekäleen tavoin. Tunsin Julian paremmin kuin Jaakko, sillä olin viettänyt lapsen kanssa enemmän aikaa kuin hän. Olin kanniskellut Juliaa öisin, olin opettanut hänelle kasvien nimiä ja kuulemaan linnunlaulua, olin kantanut häntä selässäni metsässä. Kun hän pyysi anteeksi, hänen olennossaan kyti kapina, kuin metsäpalon alku sammalissa, mutta Jaakko ei sitä huomannut.

”Menehän Saaran avuksi keittiöön”, Jaakko sanoi lopulta.

Julia meni. Jaakko katsoi minuun.

”Uskooko Mimi, että lapsi ottaa opikseen?”

”Julia on älykäs”, sanoin.

Sillä tavoin kiersin kysymyksen, sillä ei Julian tarvinnut ottaa opikseen turhanaikaisesta kurinpidosta. Jäniksenkäpälän hukkaaminen oli vähäinen rike, samoin karkaaminen. Lempeä isä olisi vedonnut lapsen hyvään sydämeen, mutta Jaakko käytti valtaa ja pelotteli.

”Olet onnekas, kun sinulla ei ole täyttä vastuuta lasten kasvatuksesta”, Jaakko huokasi. ”Kuringpito on raskas taakka.”

Seisoin jäykkänä ja minusta tuntui, että katsoin itseäni ulkopuolelta. Puku oli kauhtunut ja hiukset tiukalla nutturalla. Säälittävä tapaus, muiden armosta elävä vanhapiika, joka ei voinut sanoa todellista mielipidettään mihinkään.

”Minun täytyy mennä jatkamaan töitä”, sanoin.

”Toki, toki”, Jaakko sanoi. ”Olet ihailtavan ahkera.”

Kun lähdin huoneesta, minua suututti oma arkuuteni. Mitä minä pelkäsin, eivät Jaakko ja Klara olisi minua maantielle heittäneet, vaikka olisin sanonut, mitä ajattelin – päässäni kuitenkin kuuluivat äidin sanat: Ketään ei kiinnosta, mitä sinä tunnet tai ajattelet, et saa rasittaa muita, sellainen ei ole soveliasta käytöstä.

Arkisalissa törmäsin Klaraan, jolla oli Hanna sylissään.

”Ota sinä Hanna, lähden käymään puodissa”, hän sanoi minulle. ”Musta lanka on lopussa.”

Hän kävisi samalla postissa, äidiltä saattoi olla kirje, tämä hermostui jos ei saanut vastausta kyllin nopeasti. Kuulin Klaran äänestä, ettei hänkään odottanut äidin kirjettä innolla.

”Kuulet sitten Vendelalta kaikki uutiset”, sanoin.

Klara tuhahti. Vendela huseerasi kaikissa kirkonkylän yhdistyksissä ja usein hänen tietonsa olivat hyödyllisiä, sillä papin tuli pitää kaikkia seurakuntalaisia silmällä ja kantaa vastuuta siitä, että he pysyivät kaidalla tiellä. Ainakaan minä en ollut samanlainen vanhapiika kuin Vendela, sellainen joka urkki ihmisten asioita ja jakeli sitten tietojaan oikealle ja vasemmalle, hyvä kun ei höyryttänyt kirjeitä auki ja lukenut, mitä niissä sanottiin. Nyt minä olin ilkeä, postineiti oli varmasti yksinäinen, hänellä ei ollut ympärillään perhettä kuten minulla, vaan hän asui postikonttorin yläkerrassa kaksin palvelustytön kanssa.

Ojensin käsivarteni kohti Hannaa ja hän lähestulkoon hyppäsi

äitinsä käsivarsilta syliini. Lapsen paino ja lämpö tyynttyivät, hän ajoi melankolian pois. Hän oli todellinen, hän suukotti poskeani ja silitti tukkaani pienellä kädellään. Menin lapsi sylissäni tampuuriin, laskin hänet lattialle ja etsin hänelle päällysvaatteet. Maa oli vielä roudassa, puin Hannan lämpimästi. Hän pyrähti saman tien takaovelle, mutta sanoin, että hänen piti odottaa. Hän oli virkeä ja vilkas kuin pääskynpoika. Otin oman kappani kaapista ja pukeuduin, avasin oven ja tartuin Hannaa kädestä. Hän laskeutui portaasta keskittyneesti, sitten hän irrotti kädestäni ja lähti juoksemaan. Takapihan nurmikko oli sammaloitunut, siksi se oli vihreä jo nyt. Puiden paljaat oksat liikehtivät tuulella, mutta tuuli oli lempeä.

Hanna juoksenteli ympäriinsä, hän halusi tutkia kaikki paikat. Hän osasi iloita silkasta olemisesta, hän löysi kiven, jota aurinko paahtoi, sen juurella kulki kekomuurahaisten maantie. Hanna kyykistyi tarkkailemaan muurahaisia. Sitten hän nousi kyykystä, juoksi taas. Hän löysi harakan sulan, mutta en antanut hänen ottaa sitä maasta, sillä pelkäsin taudinotiioita ja kirppuja. Hannan suu meni mutruun ja kiirehdin sanomaan:

”Mennäänkö keinumaa?”

Hanna lähti juoksemaan kohti etupuutarhaa, menin hänen kannoillaan. Nostin hänet keinuun ja annoin vauhtia. Kevään kuulas valo kantoi jo lupausta versoista ja silmuista. Seinustalla kukkivat krookukset, taivas oli lemmikinsininen. Lapsi hihkui riemusta keinuessaan, aina vain piti antaa lisää vauhtia, mutta lopulta hän halusi pois. Kiersimme puutarhan, kasvimaat ja kukkapenkit uinuivat vielä, pian alettaisiin kääntää maata, istutettaisiin ja kylvettäisiin, lasiveranta oli täynnä sanomalehtituokkosiin kylvettyjä taimia. Kesä oli pappilassa työteliäintä aikaa.

Kuljimme pellonreunaan saakka, pellot olivat vielä savinen aava, autio ja tyhjä. Metsänreuna erottui peltojen takana tummana serminä.

”Mennään köökin ovelle”, ehdotin. ”Mennään katsomaan Saaraa ja Juliaa.”

Hanna juoksi kohti talon päätyä ja nurkan nenitse keittiön portaalle. Köökin ovi oli auki ulos, Hanna kipusi portaat ja pujahti ovesta, nousin portaat hänen perässään. Julia ja Saara istuivat pöydän ääressä kiillottamassa kahveleita, menin lähemmäs ja silitin Julian hiuksia. Saaran silmät olivat itkusta turvonneet. Hanna teipsutti Saaran luo, läpsytti kämmenillään tämän reittä ja vaati: ”Syliin!”

”Saara näkee nyt, miten tärkeä hän on”, sanoin.

Saaran kasvoille herkesi leveä hymy ja hän nosti lapsen syliinsä, Hanna asetteli itsensä mukavasti ja katseli kiiltäviä veitsiä ja haarukoita. Hän ojensi kätensä veistä kohti, mutta Saara antoi nopeasti lusikan tilalle.

”Veitsestä voi tulla pipi”, hän kuiskutti Hannan korvaan ja Hanna kihersi tuntiessaan lämpimän henkäyksen korvassaan.

Minusta tuntui, että minun oli sanottava Saarelle jotain, mutta en voinut arvostella Jaakon kurinpittoa.

”Kyllähän Saara ymmärtää, että pappi tarkoittaa vain hyvää”, sanoin.

Saara nyökkäsi. ”Minä ymmärrän, että oli hupsua itkeä jäniksenkäpälän takia. Minä vain aina muistin äidin siitä, miten hän pyyhki huonekasvien lehdiltä pölyt sillä käpälällä.”

Hän oli kalpea tyttö, mutta hänestä voisi kasvaa vahva nuori nainen. Pappilassa hän sai kunnollista ruokaa ja raitista ilmaa, mutta lepoa olisi mielestäni pitänyt olla enemmän, lepoa ja hauskanpitoa – onneksi Saara sai välillä leikkiä Hannan kanssa.

”Minä pelkäsin, että joudun pois”, hän sanoi surullisena, ja samassa Martta tuli keittiöön.

”Saara ei rasita Wilhelmina-neitiä tunteenpurkauksillaan”, Martta torui.

”Ei se minua häiritse”, sanoin.

Yhtäkkiä Julia heitti kahvelit käsistään ja kietoi käsivartensa Saaran ympärille.

”Anteeksi Saara, se oli vahinko, minä en tarkoittanut hukata jäniksenkypälää!”

Hän puski päätään vasten Saaran olkaa kuin pieni kili. Hanna yritti työntää siskoaan pois, Saara oli hänen.

”Ei se mitään”, Saara sanoi. ”Pappasi on oikeassa, minun pitäisi muistaa äiti muutenkin, ja kyllä minä muistankin.”

”Minä otan jäniksen kiinni ja leikkaan sinulle uuden jalan”, Julia sanoi ja Saara kauhistui:

”Ei hyvän tähden, Julia ei saa puhua sellaista!”

”Saksilla vain, nips ja naps!” Julia sanoi.

He katsoivat toisiinsa ja sitten he purskahtivat heleään nauruun. Hanna kääntyi tarkastelemaan Saaraa, hän oli liian pieni ymmärtämään, mille he nauroivat. Martan leveä selkä oli meihin päin, mutta vaistosin, että hän oli helpottunut, kun synkkä tunnelma väistyi. Ei ihme, että lapset hakeutuivat köökkiin, siellä oli kodikasta ja valoisaa, oli lämmin, ikkunalla hehkuivat pelargoniat, kaneli tuoksui, seinäkello tikutti päivää eteenpäin.

”Minä tuon sinulle peikon kypälän”, Julia sanoi, ”sahaan sen vuorenpeikolta irti!”

Saara nauroi vielä kovemmin. ”Julia on aivan hassu!”

He jatkoivat työtään. Hanna ei halunnut enää ulos, hän halusi auttaa. Riisin hänen päällysvaatteensa ja Saara antoi hänelle oman räsyn, jolla hän saisi kiillottaa. Julia ojensi hänelle liemi-kauhan käteen. Kysyin, voisiko Saara olla hetken Hannan kanssa, jos se ei haitannut työtä. Olisin kamarissani, Julia voisi hakea minut, jos tarvittiin.

”Tottahan toki”, Saara sanoi. ”Hyvä että meillä on tällainen pikkupiika.”